

סימן מז

בענין אי מועל באומר מותר

במכות (כא:) איתא, אמר רבא יש חילוק מלאכות בשבת ואין חילוק מלאכות ביום טוב כו' אימיניה אבי ואין חילוק מלאכות ביום טוב והחנן המבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט ואכלו לוקה חמש, לוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל ביו"ט שלא לצורך ולוקה משום מבשל גיד בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום הנערה, ואם איתא להנערה לא ליחייב דהא איחייב ליה משום בישולו, אפיין הנערה ועייל כו' אלא הכא במאי עסקינן שבישלו בעלי הקדש ואזרחיה מהכא [דנריס יב, ג - ד.] ואשריהם משרפו באש לא תעשון כן לה' אלקיכם ע"כ.

ובתוס' ד"ה אלא הכא במאי עסקינן שבישלו בעלי הקדש כתבו, וא"ת לילקי משום הויד נמעילה באזרחיה, וי"ל דלא חשיב אלא לאו דאימניהו בפחות משה פרוקה עיי"ש. אוצר החכמה

והנה לאורה יש ליישב קושיתם, דהרי איכא למימר דאירי ליה בשוגג, אכן י"ל דע"ה דכיון דכל

המלאכות שעשה עם העצים והאכלה הי' צמוד א"כ גם המעילה היטה צמוד, משו"ה הקשו.

אולם עי' בפסחים (כט.) דתניא, האוכל חמץ של הקדש צמוד מעל ויש אומרים לא מעל, מאן יש אומרים, אמר ר' יוחנן ר' נחוניא בן הקנה היא, דתניא ר' נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשצמ לחשלומוץ מה שצמ מתחייב צנפשו ופטור מן התשלומין אף יוה"כ מתחייב צנפשו ופטור מתשלומין עיי"ש.

וכתב שם רש"י וז"ל, יש טועים דקשיא להו כי פטר ר' נחוניא צמוד פטר דבר כרת הוא והכא בשוגג עסקינן מדקמי מעל ושוגג לאו בר כרת הוא, וטעות הוא זה דגבי חמץ מויד הוא וגבי הקדש שוגג הוא דלא ידע שהוא הקדש עכ"ל.

והרי חזקן צהדיא מרש"י דלא מוכרח להיות כולו צמוד גזונא, אלא כל חד וחד כדאית ליה, דאע"ג דלענין חמץ היה מויד מ"מ לענין הקדש יכול להיות שהיה שוגג, א"כ ה"נ לא שגא, דאע"ג דלענין כל המלאכות שעשה והאכלה הי' מויד מ"מ לענין הקדש היה שוגג וצר מעילה הוא.

בקצה היריעה

מעילה נינהו לא נפקא לחולין, ואמאי הוצרך רב פפא לאוקמי דוקא אליבא דר' יהודה.

לכן איכא למימר בע"ה, דלר' מאיר אע"ג דאית ליה הקדש במויד מתחלל בשוגג אינו מתחלל, זהו דוקא לענין חילול, אבל לענין מעילה דהיינו שיתחייב קרבן מעילה וחומש, גם ר' מאיר מודה דבשוגג דוקא אית ביה מעילה ולא במויד, והרי בפסחים (לב:) תניא, וחטאה בשגגה, פרט למויד עיי"ש, וליכא מאן דפליג על ברייתא זו, א"כ ודאי איכא למימר דגם ר' מאיר אית ליה הכי, דרך בשוגג מתחייב בקרבן מעילה וחומש ולא במויד, והא דאית ליה לר' מאיר דהקדש במויד מתחלל, היינו טעמיה דכיון דהוי ליה מויד הוי ליה כגולן, וכמו בכל הגולנין החפץ יוצא מרשות בעלים ונכנס לרשות הגולן, הכי נמי לענין מועל בהקדש במויד, הדבר יוצא מרשות הקדש ונכנס לרשותו, וכיון דקנפיק מרשות הקדש הוי ממילא נתחלל.

מעשה אתי שפיר דלר' מאיר לא מצינן לאוקמי, דממ"נ, דאי בשוגג, הרי לא מצינן למימר "בשוגג מאי טעמא לא, כיון דלאו בר מעילה הוא לא נפיק לחולין" דהא בשוגג אע"ג דר' מאיר אית ליה דאינו מתחלל, מ"מ קמודה דבר מעילה הוא כאמור, ובמויד אף על גב דלאו בר מעילה הוא, מכל מקום הרי אית ליה דמתחלל משום דהוי ליה כגולן וכמו שביארתי, א"כ בעצי שלמים נמי כיון דהגביה אותן וקמשתמש בהן קנפיק להו לחולין, משו"ה מוקי לה רב פפא דוקא אליבא דר' יהודה, ודוק.

כשנטל על מנת ליהנות דאז כיון דקמעיל נפיק לחולין, אבל אם נטל על מנת להזיק כיון דלא מעיל בזה לא נפיק לחולין, דבמעילה (יח:) מקשינן מעילה לתרומה מהא דנאמר חטא בתרומה ונאמר חטא במעילה עיי"ש, ובתרומה הלא אמרינן כי יאכל, פרט למזיק, ואם כן ה"נ בהקדש אם הזיק אין בו מעילה, ולעיל כבר הבאתי דברי הבריתא במעילה (יח:), כי תמעול מעל, אין מעל אלא שינוי, היינו דע"י מעילה יש שינוי רשויות מרשות הקדש לחולין, וא"כ במזיק כיון דאין בו מעילה אינו יוצא לחולין.

ועי' ג"כ הא דאיתא בפסחים (כו:), בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא תנור שהסיקו בעצי הקדש כו' מאי, א"ל הפת אסורה, ופרכינן שם, והלא מעל המסיק וכל היכא דמעל המסיק נפקו להו לחולין, אמר רב פפא הכא בעצי שלמים עסקינן ואליבא דר' יהודה דאמר הקדש בשוגג מתחלל במויד אינו מתחלל, במויד מאי טעמא לא, כיון דלאו בר מעילה הוא לא נפיק לחולין שלמים נמי כיון דלאו בר מעילה נינהו לא נפקא לחולין עיי"ש, וא"כ הוא הדין נמי לגבי מויד הקדש דכיון דהתורה פטרה אותו ממעילה ממילא לא קנפיק לחולין.

אלא דצריך לעיין קצת בהאי מילתא, דהא כמו דאמר רב פפא הכא בעצי שלמים עסקינן ואליבא דר' יהודה כו', הוי מצי למימר גם כן הכא בעצי שלמים עסקינן ואליבא דר' מאיר דאמר הקדש במויד מתחלל בשוגג אינו מתחלל, בשוגג מאי טעמא לא, כיון דלאו בר מעילה הוא לא נפיק לחולין, שלמים נמי כיון דלאו בר

גוונא יהא חייב בקרבן מעילה, ורק באומר מזיד הייתי
הוא פטור מקרבן וזוהי הרי משווי נפשיה רשיעא.

והנה במכות (ט.) איפלוגו אציי ורצא באומר מותר,
דרצא אמר אומר מותר קרוב למזיד הוא ואציי
אמר אומר מותר אנוס הוא, ואם כן איכא למימר דהא
לאמר דרחמנא נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה
מקדשי ה' וגו', בא למעוטי אומר מותר, וכיון דאנוס
הוא ממילא קמיפטר ממעילה, ולפי זה הרי איכא למימר
בההיא דקידושין (ג.), דאי למיפטר נפשיה מקרבן קאחי
הוי ליה למימר כסבור הייתי דמותר ליהנות מהקדש,
ואומר מותר אנוס הוא ופטור מקרבן.

ואם תאמר אם כן אמאי פירש רש"י בההיא דצ"מ
(נז.) אהא דפרכינן בגמ' והלא מעל הגזבר, דשוגג
הוא אללו כסבור שמותר משום שכר הקדש עיי"ש, והרי
אומר מותר אנוס הוא ופטור מקרבן, יש לומר דלא דמי
דהתם הרי יודע הוא שהמעוה הן של הקדש ושאיסור
ליהנות משל הקדש ולהוציא מעות הקדש לרשות אחרת,
אלא סבור היה דמשום שכר הקדש מותר הוא, הילכך לא
קחשבינן ליה אנוס משום דהיה לו ללמוד, משא"כ הכא
הוא ליה למימר כסבור הייתי דמותר ליהנות מהקדש או
להוציא מעות הקדש לרשות אחרת, משום דלא ידע כל
עיקרי הדברים שאסור ליהנות מהקדש או להוציא לרשות
אחרת, ומכיון דסבר דמותר הוא, לכן חשבינן ליה לאנוס
ופטור הוא ממעילה.

והא דלא קאמרינן באמת התם בקידושין דלאציי דאחי
ליה אומר מותר אנוס הוא לא מצינן למימר
דלמיפטר נפשיה מקרבן קאחי דא"כ הו"ל למימר
כסבור הייתי דמותר ליהנות מהקדש, משום דההיא
סוגיא הרי אליבא דרצא קאזלא דאמר התם בקידושין
(מט.) דברים שבלב אינן דברים, ואמרינן התם מנא ליה
לרצא הא, ואהא הוא דמייתי התם (ג.) מהא דאומר
לשלוחו הבא לי מן החלון כו' והביא לו אע"פ שאמר בעל
הבית לא היה בלבי אלא על זה, כיון שהביא לו מזה בעל
הבית מעל, ואמאי הא קאמר בלבי, אלא לאו משום
דאמרינן דברים שבלב אינן דברים עיי"ש, ורצא הרי אית
ליה במכות דאומר מותר קרוב למזיד הוא וכמו שהבאתי,
משו"ה לא מצי למימר התם טעיתי דסבור הייתי מותר
הוא, דכיון דאומר מותר קרוב למזיד הוא בודאי הוא
חייב קרבן.

ובר מן דין איכא למימר דכי היכי דאינו רוצה לומר
מזיד הייתי, דלא עביד איניש דמשוי נפשיה רשיעא,

ברם זה אינו, דהא ע"כ מדלקי על שריפת עצי הקדש
משום לא תעשון כן לה' אלקיכם, מוכח דהיה
מזיד על ההקדש דאל"כ לא היה לוקה, וכיון שכן לילקי
נמי משום הויד צמעילה באזהרה, ושפיר הקשו החוס'.

ואף על פי כן אין זה מוכרח, משום דאיכא למימר דאף
על גב דעל השחתת עצי הקדש היה מזיד דידע שהן
של הקדש, מכל מקום לענין איסורא דמעילה בהקדש
היה שוגג, אולם דא עקא דיש לעיין בהך מילתא גופא,
דכיון דעל כרחק אמה צריך לומר דידע דהעצים הן של
הקדש, נהי דלא ידע מאיסורא דמעילה דאסור למעול
משל הקדש, מכל מקום מצינן למימר דלא קמעיל, משום
דגבי מעילה הרי אמר רחמנא (ויקרא ה' טו) נפש כי
תמעול מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה' וגו', משמע
דבעינן שתהא שגגה ממש, היינו דלא ידע שהוא של
הקדש, אבל היכא דהוי ידע דשל הקדש הוא אלא דסבר
דאין איסור בדבר, איכא למימר דזה לא איקרי שגגה
לענין מעילה.

וזכורני כי פעם שאל אחי דבר זה העילוי האמיתי
הגאון מה"ר ר' חיים צימערמאן שליט"א,
והביא ראיה מהא דאיתא צ"מ (נז.) צברייתא, רבית
ואונאה להדיט ואין רבית ואונאה להקדש, כו' היכי דמי
אילימא דאחזפיה גזבר מאה במאה ועשרים, והלא מעל
הגזבר וכיון שמעל הגזבר יאלו מעותיו לחולין והווי להו
דהדיט עיי"ש, ופירש שם רש"י והלא מעל, שהוציא
מעות הקדש לחולין ולא הכניס תחתיהן להקדש כלום
ושוגג הוא אללו כסבור שמותר משום שכר הקדש עכ"ל.

אלבא אע"ג דידע שהוא של הקדש והויד בהקדש
גופא, מכל מקום כיון דהוא סבר שמשום שכר
הקדש מותר לו לעשות דבר זה, קחשבינן ליה לשגגה
ממש לענין מעילה.

ואני רציתי להביא ראיה מהצרייתא דשנינו בקידושין
(ג.), האומר לשלוחו הבא לי מן החלון או מן
הדלוסקמא והביא לו אע"פ שאמר בעל הבית לא היה
בלבי אלא על זה, כיון שהביא לו מזה בעל הבית מעל,
ואמאי הא קאמר בלבי, אלא לאו משום דאמרינן דברים
שבלב אינן דברים, ודילמא שאני התם דלמיפטר נפשיה
מקרבן קאחי, הוה ליה למימר מזיד הוה, לא עביד איניש
דמשוי נפשיה רשיעא, עיי"ש.

והשתא קשה לי והרי הוה ליה למימר טעיתי דסבור
הייתי מותר הוא, וזוהי לא משווי נפשיה
רשיעא וגם קרבן לא מיתחייב, אלא ע"כ דגם בכהאי

נחמין לחמך את התלוש וחתך את המחזור שפטור
תאמר במעילה שחם נחמין להתחמם בגיזי חולין
ונתחמם בגיזי עולה שמעל, רב נחמן בר יצחק אמר הכי
קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא מתחייב בהן
שאין מתעסק כמתעסק שחם נחמין להגביה את התלוש
וחתך את המחזור שפטור תאמר במעילה שחם הושיט
ידו לכלי ליטול חפץ וסך ידו בשמן של קודש שמעל
עיי"ש.

ולבאורא לפי זה קשה, אמאי לא קאמר ר' עקיבא
במתניתין דכריתות הני חומרות של מר
בריה דרבנא ורב נחמן בר יצחק היינו, אם אמרת במעילה
שעשה זה שאין מתכוין כמתכוין תאמר בנותר שלא עשה
זו שאין מתכוין כמתכוין, וכן מה למעילה שמתחייב זה
שאינו מתעסק כמתעסק תאמר בנותר שאין מתחייב זו
שאינו מתעסק כמתעסק.

ובראיה לומר דלא שייך למיפך במתניתין דכריתות
הני חומרות שהרי לקמן בכריתות (יט:) אמר
רב נחמן אמר שמואל מתעסק בחלבים ועריות חייב שכן
נהנה, ממילא אם כן גם בנותר מתעסק ואינו מתכוין
חייב שכן נהנה, משום דבאמת לכאורה נראה לומר דכל
עיקר טעמא דאמרינן שם בפסחים (לג.) דגבי מעילה
חייב שאין מתכוין כמתכוין ואין מתעסק כמתעסק הוא
שכן נהנה, ובזה מעילה ונותר שוין הן, משו"ה לא שייך
למיפך הני חומרות בהך מתניתין דכריתות.

אלא שראיתי ברש"י שם בפסחים דד"ה תאמר
במעילה שכתב, כגון היו כאן גיזי חולין וגיזי עולה
ונתכוין ליטול של חולין והלכה ידו על של עולה ומכיר
הוא מי עולה ומי חולין אלא שנתחלל במקום אחר דהיינו
שאין מתכוין למעשה זה וחייב מעילה דוחטאה בשגגה כל
דהוא כתיב ולא כתב זה מיעוטא דכתיב בשבת מלאכת
מחשבת וכתיב בשאר מצות אשר חטא זה פרט למתעסק
היינו מתעסק שמתעסק בדבר אחר וזה לידו עיי"ש,
הרי לנו שרש"י נותן טעם אחר במעילה, משום דוחטאה
בשגגה, כל דהוא וכו' ולא נתן הטעם שכתבתי.

ולבאורא באמת קשה אמאי הוצרך רש"י לכתוב כן
ולא כתב בפשוטו משום דבמעילה איכא
הנאה והמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, וכמו
שכתבתי.

ורציתי לומר הגם דבמעילה איכא הנאה, אבל מכל
מקום הרי איכא מעילה בלי הנאה וכגון
שהוליא מעות הקדש לרשות אחר דהוי שינוי רשות.

ה"נ אינו רוצה לומר כסבור הייתי דמותר הוא, כיון
דרבא אית ליה דאומר מותר קרוב למזיד הוא.

והדריבן לדמעיקרא דהיכא דהוי אנוס פטור הוא
במעילה, ונראה להביא קצת ראיה לזה מהא
דחנן בכריתות (טו:), ועוד שאל ר' עקיבא כו' באוכל
נותר מחמשה זבחים בהעלם אחד מהו, חייב אחת על
כולן או חייב על כל אחת ואחת, אמרו לא לא שמענו, א"ר
יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד זה' תמחויין בהעלם
אחת שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה ורואה
אני שהדברים קל וחומר, אמר לו ר' עקיבא אם הלכה
נקבל, אם לדין יש תשובה, אמר לו השב, אמר לו, לא, אם
אמרת במעילה שעשה זה את המאכל באוכל ואח
המהנה כנהנה לירף את המעילה לזמן מרובה, תאמר
בנותר שאין זו אחת מאלו עיי"ש.

אוצר החכמה

והשתא קשה לי, אמאי לא קאמר ליה נמי, אם אמרת
במעילה שכן עשה זה את האונס כרצון היינו
כמו שוגג, תאמר בשאר קרבנות דבעינן זהו דוקא שוגג
ולא אנוס, מדלא קאמר ליה הכי ע"כ אתה צריך לומר
דגם במעילה פטור הוא באונס.

סימן יז

בענין אינו מתכוין ואינו מתעסק
במעילה

בכריתות (טו:) חנן, ועוד שאל ר' עקיבא כו' באוכל
נותר מחמשה זבחים בהעלם אחת מהו
חייב אחת על כולן או חייב על כל אחת ואחת כו' אמר ר'
יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד זה' תמחויין בהעלם
אחת שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה, ורואה
אני שהדברים ק"ו, אמר לו ר' עקיבא אם הלכה נקבל,
אם לדין יש תשובה, אמר לו ר' יהושע השב, אמר לו, לא,
אם אמרת במעילה שעשה זה את המאכל באוכל ואח
המהנה כנהנה לירף את המעילה לזמן מרובה תאמר
בנותר שאין זו אחת מאלו, ע"כ.

והנה בפסחים (לז: — לג.) איתא, דתניא וחטאה
בשגגה, פרט למזיד, והלא דין הוא ומה שאר
מצות שחייב בהן כרת פטור בהן את המזיד מעילה שאין
זה כרת אינו דין שפטור את המזיד, לא אם אמרת בשאר
מצות כו', מר בריה דרבנא אמר הכי קאמר לא אם אמרת
בשאר מצות שלא עשה זהו שאין מתכוין כמתכוין שחם